

Iz samote v skupnost: o življenjepisu svetega Pahomija

David Movrin

»Božja volja je, da služiš človeškemu rodu in ga znova spraviš z Bogom,«¹ je svetemu Pahomiju trikrat položil na srce angel med molitvenim bdenjem pri nabiranju ločja. Njegov življenjepiš, ki opisuje posledice te osebne odločitve, razkriva paradoks v samem srcu meniškega gibanja – nastanek samostanov. Prvi asketi, ljudje, ki so se odpravili iskat samoto, so se namreč v velikem številu odločili za življenje v skupnosti. Model so že v pozni antiki kmalu začeli povezovati z imenom svetega Pahomija, ki je nato obveljal za očeta samostanov, nekakšno drugo plat svetega Antona, očeta samotišč, kjer se je vsak od asketov trudil sam.²

Zgodovinska slika je za spoznanje bolj zapletena, Pahomij ni bil najverjetneje ne prvi ne edini samotar, ki je odkril, da »človeku ni dobro samemu biti«, vsaj hkrati z njegovimi so v Egiptu že obstajali tudi drugi samostani. Toda kirurški vpogled v skupinsko dinamiko, v duhovne prednosti in čustvene pasti skupnega življenja, ki ga ponujajo Pahomijevi življenjepisci, ostaja s svojo nadrobnostjo nepreseženo okno v trenutek, ko so se korenine samostanov, na katere se je pozneje oprla Benediktova Evropa, zasidrale v egiptovskem pesku in se začele v njem nepričakovano naglo razraščati.³

1 Sveti Pahomij

Pahomij, ki se je rodil v poganski družini okrog leta 292, se je s krščanstvom srečal šele v vojski – ko je bil kot nabornik nekje zastražen in zaprt, mu je nekaj kristjanov prineslo hrano. Spraševal je, kaj naj to pomeni, in izvedel, »da so kristjani usmiljeni

1 *Pachomii vita prima* 23. Prevod celotnega Pahomijevega življenjepisa je skupaj s spremno študijo izšel v zbirki »Cerkveni očetje« pri Celjski Mohorjevi; prim. *Izviri meništva: Življenje svetega Antona in Življenje svetega Pahomija* (Celje: Mohorjeva, 2011), od tam je tudi ta uvod.

2 To poenostavitev je problematiziral že Goehring, »Withdrawing from the Desert: Pachomius and the Development of Village Monasticism in Upper Egypt«, 91.

3 Obsežno predstavitev z nadaljnjo bibliografijo, na kateri temelji tudi spodnji prikaz, je objavil Harmless, *Desert Christians: An Introduction to the Literature of Early Monasticism*, 115–163. Dosljej najboljše zbirko virov je v angleškem prevodu objavil Veilleux, *Pachomian Koinonia 1: The Life of Saint Pachomius and His Disciples; Pachomian Koinonia 2: Pachomian Chronicles and Rules; Pachomian Koinonia 3: Instructions, Letters and Other Writings of Saint Pachomius and His Disciples*. Veilleux je zbral tudi obsežno bibliografijo študij o Pahomiju, ki je v posodobljeni inačici pod naslovom »Pachomian Bibliography« objavljena na spletni strani opatije Scourmont.

do vseh, tudi do tujcev«. ⁴ Ta izkušnja ga je tako zaznamovala, da se je dal po prihodu iz vojske (morda leta 313, torej v letu Konstantinovega tolerančnega edikta) krstiti, pozneje pa se je odločil tudi za meniški poklic. V ta namen je nekaj let živel pri starejšem puščavniku Palamonu – prav kot Anton, ki si je zgled sprva poiskal pri samotarju v bližini domače vasi –, nato pa je sledil klicu in postavil samostan v vasi po imenu Tabenesi.

Prvi se mu je pridružil njegov lastni brat Janez in s tem zanesel v samostan tudi prvi spor; Pahomijevo širjenje samostanske zgradbe se mu je zdelo znak domišljavosti. Toda Janez je umrl in učenci so začeli prihajati v vse večjem številu – trije, nato še pet, nato petdeset, kmalu jih je bilo sto. Z njimi so prišli tudi novi problemi; Pahomij je postavil vrsto pravil, ki pa jih prišleki niso vzeli resno, in »slabe menihe«, ki so ga žalili in mu nasprotovali, je slednjič nagnal. A vse te grenke izkušnje so mu pomagale pri urejanju skupnosti, ki se je izkazala za tako privlačno, da je v samostanu naposled zmanjkalo prostora. Bratje so zgradili vrsto novih samostanov, urejenih po istem pravilu kot Tabenesi, »red je namreč nekaj dobrega«, ⁵ in poleg tega pod svoje okrilje sprejeli nekaj že obstoječih. Pahomij je vse te ves čas obiskoval ter jim pomagal na njihovi poti. Skupnost je še naprej rasla in leta 340 je prišlo do nove širitve. Leta 346, ko je Pahomij umrl med izbruhom kuge, je bilo v njej že devet samostanov za moške in dva za ženske. Po sočasnih ocenah se je v njih z duhovnim bojem skupaj trudilo kakih tri tisoč ljudi. ⁶

2 *Koinonía*

Ta skupnost samostanov, ki so jo poimenovali z grško besedo *koinonía*, »občestvo«, se je ravnala po vrsti presenetljivo stvarnih, celo suhoparnih, vendar zelo učinkovitih pravil. Samostani so dajali navzven nekoliko vojaški videz osamljenih vasic, obdanih z visokim zidom, ki je morebitnim radovednežem, pa tudi znancem in sorodnikom, preprečeval stik z menihi znotraj njega. Dostop do samostana je varoval vratar. Za zidom je bila vrsta stavb – hiša za goste, kuhinja, pekarna, obednica, bolnišnica in *synaxis*, kjer so se menihi zbirali pri bogoslužju. Poleg skupnih stavb so bile hiše za menihe, Hieronim poroča, da jih je bilo v vsakem samostanu od trideset do štirideset in da je bilo v vsaki štirideset menihov, vsak v svoji celici. ⁷ Njihov vsakdanjik se je začel ob

4 *Pachomii vita prima* 4.

5 *Pachomii vita prima* 54.

6 Obsežno študijo o Pahomiju in njegovi skupnosti je izdal Rousseau, *Pachomius: The Making of a Community in Fourth-Century Egypt*.

7 *Praefatio in regulam Pachomii* 2.

zori, ko so se zbrali pri jutranji molitvi, med katero so marljivo pletli rogoznice. Nato se je vsaka hiša v tišini odpravila po svojih dnevnih opravkih – med menihi so bili poleg poljedelcev in pletilcev košar tudi izurjeni tesarji, krojači, strojarji, čevljarji, kovači, peki, kovinarji, gonjači kamel, mornarji, lepopisci ... Jedli so dvakrat na dan, obilnejše kosilo in lažjo večerjo, po hišah, spet v tišini; njihovi obroki, sestavljeni predvsem iz kruha in kuhane zelenjave, pa tudi sira, sadja in oliv, so v očeh samotarskih puščavnikov veljali za razmeroma izdatne. Večerji je spet sledila molitev. Dvakrat tedensko, ob sredah in petkih, so se postili – obroke so takrat nadomestili s hišno katehezo, o kateri so se nato med seboj tudi pogovorili. Konec tedna, ob sobotah in nedeljah, se je k skupni katehezi zbral ves samostan.⁸ Po ohranjenih drobcih sodeč je Pahomij svoje menihe spodbujal k duhovni skromnosti ter k življenju v skupnosti in jim odsvetoval ponašanje s samotarsko askezo: »Bolje je, da v vsej ponižnosti živiš skupaj s tisočimi, kot da v napuhu samotariš v hijeninem brlogu.«⁹

3 Množica izvirnikov

Če je pri Antonovem življenjepisu avtorstvo nejasno, spominja pri Pahomijevem položaj na nekakšen borgesovski knjižnični labirint, marljivi pisarji, ki so skušali ohraniti pričevanje o svojem duhovnem očetu, so za seboj zapustili množico besedil v vrsti različnih jezikov. Ohranjenih je dvaindvajset inaic življenjepisa v koptščini, od tega enaindvajset v sahidskem narečju Zgornjega Egipta in ena, najobsežnejša in najpomembnejša med njimi, v bohairskem narečju Nilove delte. Izmed osmih inaic, ki so se ohranile v grščini, je verjetno prvoten prvi grški življenjepis, *Pachomii vita Graeca prima*, ki je tudi izvirnik slovenskega prevoda na naslednjih straneh.¹⁰ Poleg tega je tu latinski življenjepis, ki temelji na enem od grških, ter na koncu za dobro mero še vrsta inaic v arabščini. Po desetletja trajajočih razpravah se raziskovalci danes strinjajo, da tako prvi grški življenjepis kot življenjepis v bohairski koptščini temeljita na istem – izgubljenem – viru, da pa nobeno od teh besedil ni »zgodovinsko« v strogem pomenu te besede; prav kot pri Antonovem se tudi pri Pahomijevih življenjepisih prepleta vrsta teoloških in političnih ciljev, ki pa jih je treba največkrat iskati med vrsticami.¹¹

8 Harmless, *Desert Christians*, 125–129.

9 Pahomij, *Napotki zamerljivemu menihu* 1.55.

10 Za kritično izdajo še vedno velja »Vita prima«, v: *Sancti Pachomii vitae Graecae*, ur. François Halkin, *Subsidia hagiographica* 19 (Bruselj: Société des Bollandistes, 1932).

11 Harmless, *Desert Christians*, 116–117; Rousseau, *Pachomius: The Making of a Community in Fourth-Century Egypt*, 37–55.

4 Pahomijeva zapuščina

Prvi grški življenjepis se ne konča s Pahomijevo smrtjo zaradi kuge, skoraj tako natančno kot njegovemu svetniškemu življenju se posveča tudi trpkim zapletom v skupnosti, ki je nenadoma ostala brez njegove karizme. Čeprav je bil v nekem smislu sleherni izmed njegovih menihov tudi njegov naslednik – »Vsi vi ste postali kot aba Pahomij,«¹² je objokane brate po njegovi smrti potolažil Anton –, je skupnost boleče začutila pomanjkanje vodenja. Petronij, ki ga je Pahomij izbral za naslednika, je umrl še isto leto, zaradi iste kuge. Pred smrtjo je za svoje mesto izbral Horsiezija, ki pa ga je skupnost v mučnem sporu zavrnila in po njegovem taktičnem umiku se je navzven kot njegov pomočnik, v resnici pa kot novi voditelj znova pojavil Teodor, nekdanji Pahomijev izbranec. S svojo ponižno držo je znova povezal skupnost, pod njegovim vodstvom se je še razširila in bratje so čez čas celo opazili, kako hodi Teodor, zaskrbljen zaradi prevelikega razcveta, ponoči jokati na Pahomijev grob in prositi za vrnitev na pravo pot.¹³ Ko je Teodor po dobrih osemnajstih letih umrl, se je samostanska *koinonía* okrepila že do te mere, da jo je lahko naslednji dve desetletji znova vodil nekdanji zavrjnjeni Horsiezij. O tem, kaj se je godilo pozneje, vemo zelo malo – in hkrati zelo veliko, Pahomijev meniški ideal je postal kvas za novo civilizacijo, ki je nastajala na ruševinah stare, ideal, ki je prav s svojimi samostani rešil po teh ruševinah raztresene bisere. Kot je v svoji študiji poudaril jezuit William Harmless, poznavalec puščavskih očetov, je iz toliko iskane samote na koncu največ pridobila prav skupnost:

Pahomija običajno omenjajo v isti sapi z Antonom in ga uvrščajo med puščavske očete. To pomeni spregledovanje očitnega: Pahomij in njegovi učenci niso živeli v puščavi, živeli so ob Nilu. Niso naredili mesta iz puščave, temveč so zapuščene vasi spremenili v cvetoče skupnosti. Obdelovali so polja in sadovnjake, urili obrtnike, izdelovali umetne izdelke in svoje blago prodajali. S svojim čolnarskim ladjevjem so se lotevali daljnosežnih in uspešnih trgovskih podvigov. Kot je opazil James Goehring, se je samotar Anton umaknil iz sveta, Pahomij in njegovi posnemovalci pa so se umaknili iz puščave. Toda Pahomijevi učenci se iz puščave niso umaknili iz ekonomskih, temveč iz verskih razlogov. Skušali so uresničiti to, česar so se spomnili iz Pahomijevega prvotnega klica, »služiti človeškemu rodu« in ga »spraviti« z Bogom.¹⁴

12 *Pachomii vita prima* 120.

13 *Pachomii vita prima* 146.

14 Harmless, *Desert Christians*, 141.

5 Berilo virov

12 · *Klic, naj zgradi samostan.* – Ko je Pahomij nekoč potoval po puščavi in premeril že precejšnjo razdaljo, je prišel do neke zapuščene vasi po imenu Tabenesi.¹⁵ Začel je moliti, da bi izrazil svojo ljubezen do Boga. Tako je nekaj časa molil, kar je prišel do njegga glas – čeprav ni imel do takrat še nobenega videnja – in mu dejal: »Ostani tukaj in postavi samostan; mnogo jih bo prišlo k tebi, da bi postali menihi.« Ko je to slišal in v skladu s Pismom v čistosti srca razločil, da je glas svet, se je vrnil k svojemu [duhovnemu] očetu [Palámonu] in mu za vse to povedal. Dolgo ga je moral prepričevati, saj ga je stvar močno potrla – imel ga je namreč kot za svojega pravega otroka –, nato pa sta se oba odpravila tja. Ko sta zgradila celico ali majhno kočo, mu je sveti starec rekel: »Ker sem prepričan, da si to naročilo dobil od Boga, skleniva med seboj zavezo, da ves ta čas ne bova ostala ločena drug od drugega, temveč bova drug drugega obiskovala, enkrat ti, enkrat jaz.« To sta tudi počela, vse dokler je Palámon, resnični Kristusov atlet, še živel.

14 · *Prihod Pahomijevega brata Janeza.* – Njegov telesni brat po imenu Janez je slišal zanj in je prišel k njemu. Ko ga je Pahomij videl, se je silno razveselil, svojih namreč še ni obiskal, vse odkar so ga spustili iz vojske. Janez si je izbral enako življenje in ostal z njim. Nobeden od njiju ni imel ničesar razen božje postave; če sta s svojim delom kaj zaslužila, sta dala ubogim, kar sta imela preveč, zase pa pustila toliko, kot je bilo treba za življenje. Oblačila sta se skrajno siromašno, tako da kmalu nista imela niti druge halje, ki bi jo nosila, ko je bila tista, ki sta jo imela na sebi, v pranju.¹⁶ Naš oče Pahomij si je dostikrat nadel oblačilo iz dlake, da bi telo naučil ponižnosti.

Dolgo časa je imel naslednjo navado. Kadar je hotel, da bi si telo, utrujeno zaradi bdenja med molitvijo, v spanju nekoliko odpočilo, se je usedel na kakšno stvar sredi prostora, tako da se s hrbtom ni naslanjal na zid. To je počel kakih petnajst let. Mnogi med starejšimi očeti, ki so to slišali, še bolj pa videli, so tudi sami skušali na tak ali podoben način naučiti telo ponižnosti, da bi pospešili odrešenje svojih duš. Silno so se borili, da bi izpolnili božjo voljo. Kasneje so si izdelali stole;¹⁷ vsak od njih se je namreč v veri trudil z askezo po svojih močeh.

15 Ime Tabenesi je sestavljenka, prvi del zaznamuje bodisi palmov nasad bodisi svetišče, drugi del pa boginjo Izido. Ena od grških oblik besede je tudi *Tabennésos*, kar spominja na grško besedo *nésos*, »otok«, tako da je neki prepisovalec izraz *en Tabennésoi* napačno zapisal kot *en Tabénnei nésoi*, in skozi stoletja se je uveljavila napačna predstava, da je bil Tabenesi otok. V resnici je vas, današnji Nag-el-Sabriat med krajema Faw in Dechna, ležala na severovzhodnem bregu Nila, deset milj navzgor ob reki od vasi Šeneset.

16 Halja, gr. *lebiton* ali *kolóbion*, lat. *tunica*, *lebitonarium* ali *colobium*, je bila značilno meniško oblačilo, navadno so ji rekli kar *schéma*, bila je dolga in brez rokavov. Več o meniških oblačilih navaja Hieronim v uvodu k svojemu prevodu Pahomijevega redovnega pravila.

17 Menihi v Pahomijevi skupnosti so spali na nekakšnih stolič z nasloni, prim. *Pachonii vita prima* 79.

15 · *Pahomij in Janez se spreta*. – Pahomij, ki se je spominjal svoje obljube,¹⁸ je začel z bratom graditi prostornejši samostan, da bi lahko sprejel vse, ki bi se odločili za takšno življenje. Ko sta gradila, je prvi s tem namenom prostor širil, drugi pa, ki je imel v mislih posamična samotna bivališča, ga je omejeval. Janez, ki je bil po mesu starejši, se je nekoč razhudil in mu rekel: »Ne bodi tako domišljjav!«¹⁹ Ko je Pahomij to slišal, se je razjezil, kot bi se z dobrim razlogom, vendar mu ni rekel ničesar nazaj. V srcu se je obvladal, tisto noč pa se je spustil v majhno votlino ter začel od bolečine jokati. V molitvah je govoril: »Bog, razmišljanje po mesu je še vedno v meni; še vedno *živim po mesu*. Gorje mi, kajti *umrl bom*, kakor je pisano.²⁰ Navkljub tolikšni askezi in pripravljenosti srca me je spet pograbila jeza, pa čeprav z dobrim razlogom. Usmili se me, Gospod, da se ne pogubim. Če sovražnik odkrije prostor v meni, bo dobil oblast nad mano, če me ne utrdiš.²¹ Če namreč kdo izpolnjuje vso tvojo postavo, krši pa eno zapoved, je kriv za kršitev vseh.²² Če pa mi bo pomagalo tvoje veliko usmiljenje, potem verjamem, da se bom odslej naučil hoditi po poti svetih in se iztegovati proti temu, kar je pred menoj.²³ Oni so namreč s tvojo pomočjo sovražnika osramotili, kot je treba. In kako naj učim tiste, ki jih kličeš, naj z mano izberejo to življenje, Gospod, če prej ne zmagam sam?«

16 · *Pahomijeva molitev*. – Ko je to molitev končal, jo je v solzah ponavljal vso noč, dokler se ni zasvital dan. Od njegovega potu – bilo je poletje, kraj pa zelo vroč – so se mu tla pod nogami spremenila v blato. Imel je tudi navado, da pri iztegovanju rok za molitev teh ni takoj potegnili nekoliko nazaj k sebi, da bi si odpočile; držal je iztegnjene kot na križu in tako krotil telo, da je med molitvijo ostalo budno.²⁴

17 · *Demonske skušnjave*. – Prestal je tudi mnoge demonske skušnjave, saj se je učil iz Svetega pisma, še posebej iz evangelija. Boji svetih tam niso popisani in pojasnjeni v podrobnostih; Sveto pismo namreč uporablja zgoščen jezik, s katerim nam kaže pot k večnemu življenju. Postava, ki jo je prejel naš oče Abraham, je bila tako zaobjeta v enem samem stavku, *Ugajaj mi pred menoj in bodi popoln*.²⁵ Ker pa smo kot otroci in nam očetje *lomijo kruha*,²⁶ potrebujemo tudi prave vode, kot je pisano.²⁷ *Kar smo torej slišali, reči, ki jih*

18 Mišljena je obljuba v zaporu, prim. *Pachomii vita prima* 5.

19 V skupini življenjepisov SBo 19 se na brata prvi razjezi Pahomij in mu med zidavo zabrusi, naj se ne obnaša neumno.

20 Rim 8,13.

21 Predstava o postopnem skušnjavčevem napredovanju se pri Pahomiju pojavi večkrat; prim. *Pachomii vita prima* 75.

22 Jak 2,10.

23 Flp 3,13.

24 *Pachomii vita altera* poroča, da je Janez kmalu zatem umrl.

25 1 Mz 17,1.

26 Žal 4,4.

27 Prim. Iz 33,16.

poznamo in so nam jih naši očetje pripovedovali, tega ne smemo prikriti poznejšemu rodu.²⁸ Vemo namreč, kot smo se poučili, da ta psalm govori o znamenjih in čudežih, ki jih je Bog storil Mojzesu in tistim za njim. Iz podpore, ki so jo prejeli oni, smo tako tudi mi spoznali, kako so današnji očetje njihovi otroci in posnemovalci, da bi bilo tako nam kot *prihodnjemu rodu*²⁹ do konca sveta jasno, kako je *Jezus Kristus isti včeraj in danes in na veke*.³⁰

18 · *Še več skušnjav*. – To, da so ga doletele raznovrstne skušnjave, ki jih je preстал, se je zgodilo po božjem dopuščanju, njemu v preizkušnjo in drugim v korist. V obdobju, ko se je umaknil, še preden je nastala skupnost, si je poleg ostalih blagrov močno prizadeval, da bi se izkazal za *čistega v srcu*.³¹ V svojem boju ni dopustil, da bi se mu v srcu ugnezdila umazana misel. Vedno je razmišljal o strahu božjem, spominjal se je sodbe in muk večnega ognja. Njegovo srce je bilo pripravljeno, kot bronena vrata, utrjena proti roparjem. In Gospod, ki je videl, da vneto premišljuje o strahu pred njim, mu je naklonil to, za kar so prosili njegovi očetje, ko je eden od njih dejal: *Moje srce naj bo popolno v tvojih zakonih, da ne doživim sramote*.³² Ko so to videli demoni, so mu zavidali in hoteli so doseči njegov padec. Odkrito so mu začeli nasprotovati.³³ Včasih so v trenutku, ko je hotel pri molitvi poklekniti, povzročili, da se je pred njim pojavila prikazen nekakšne kotanje, tako da zaradi strahu ne bi pokleknil; on pa je zvijače skušnjavcev spregledal, z vero padel na kolena, jih tako osramotil ter slavil Boga. Spet drugič so prišli predenj, ga s te in one strani spremljali kot poveljnika in govorili drug drugemu: »Naredite prostor božjemu človeku.«³⁴ Toda z upanjem v Gospoda jih je zasmehoval v njihovi nesposobnosti.

19 · *Nove skušnjave*. – Skušali so tudi stresati njegovo celico ter ga navdati s strahom, da se bo vsak hip sesula nanj. On pa je proti njim ponavljal psalm: *Bog nam je zatočišče in moč, pomoč v stiskah, ki nas silovito skušajo, zato se ne bomo prestrašili, ko se trese zemlja*.³⁵ Nekoč, ko je sedel k delu, ga je prišel demon skušati na drug način, prevzel je podobo petelina in mu zakikirikal v obraz. Spet drugič so na sredo prinesli list z drevesa, ga trdno privezali na debele vrvi, se ustopili s te in one strani, kot da bodo vlekli veliko skalo, ter se spodbujali med seboj, da bi se jim v razpuščenosti srca zasmejal in bi ga dobili v pest. Ko pa jih je on zagledal, je zazehal proti njim in ker ni pokazal zanimanja zanje, so se umaknili. Ko je sedel k jedi, so prišli v podobi golih žensk in sedli, da bi jedli z njim. On pa je tako zamižal

28 Ps 78,3-4.

29 Prim. Ps 71,18.

30 Heb 13,8.

31 Mt 5,8. Tudi skupina življenjepisov SBo poroča, da se je Pahomij pred začetkom samostanskega življenja še posebej pozorno posvečal temu blagru; prim. tudi *Pachomii vita prima* 22, kjer je zaradi tega Boga videl »kot v ogledalu«.

32 Ps 119,80.

33 Prim. *Vita Antonii* 5 in nasl.

34 Podobno pripoveduje *Historia monachorum in Aegypto* 2.52 in nasl.

35 Prim. Ps 46,2-3.

z očesom svojega duha, da so sovražniki izginili, ne da bi karkoli dosegli proti njemu. Obvaroval ga je namreč Gospod, ki vsem pravičnim govori: *Ne boj se, saj sem s teboj.*³⁶

20 · *Hierakapólonov obisk.* – Prestal je tudi več drugih hudih preizkušenj; dobil je udarce po telesu in očitno je trpel v bolečinah od večera do jutra, brez vsake tolažbe razen misli na Boga, ki ga vzgaja. Ko je vse te stiske stanovitno prenašal, ga je prišel obiskat neki star menih po imenu Hierakapólon. Ko ga je objel, mu je Pahomij začel pripovedovati o svojih spopadih. Oni pa mu je odvrnil: »Pogumen bodi! Če se lahkomiselnost polasti tebe, bo dobila v oblast tudi nas, ki te jemljemo za zgled, in hudič se tega zaveda. Zato vztrajaj; če se boš vdal, se bo od tebe terjalo tudi našo kri.«³⁷ Te besede so ga močno okrepile. Molila sta, da med njima na veke ne bi prišlo do ločitve. Kot je Gospodu znano, je kasneje ta obiskovalec dočakal lepo smrt v skupnosti.³⁸

22 · *Vztrajanje brez spanca.* – Ker se je kot atlet resnice dolgo časa ruval z demoni, prav kot presveti Anton, je Gospoda prosil, naj mu vzame spanec, da bi lahko noč in dan bedel in tako potolkel svoje nasprotnike, kakor je pisano: *Ne bom se obrnil, dokler ne izginejo.*³⁹ Proti Gospodovi veri so namreč brez moči. In Gospod mu je to, za kar je prosil, za precej časa naklonil; bilo je, kot bi nevidnega Boga zaradi čistosti srca gledal kot v ogledalu.⁴⁰

23 · *Angelov obisk.* – Kasneje je šel z bratom⁴¹ na otok rezat ločje za rogoznice in ko je sam bedel ter molil, da bi bil poučen o *popolni božji volji*,⁴² se mu je prikazal Gospodov angel, prav kot se je prikazal Manóahu in njegovi ženi pred Samsonovim rojstvom.⁴³ Rekel mu je: »Božja volja je, da služiš človeškemu rodu ter ga znova spraviš z Bogom.« To je povedal trikrat in odšel.

24 · *Prihod prvih učencev.* – Ko je premišljeval o glasu, ki ga je slišal, in se je v njem naselila gotovost, je začel sprejemati tiste, ki so prihajali k njemu.⁴⁴ Najprej je primerno

36 1 Mz 26,24.

37 Prim. Lk 11,50.

38 Hierakapólona pisec še enkrat omeni v *Pachomii vita prima* 123, kjer se izkaže, da je postal eden od stebrov skupnosti.

39 Ps 18,38.

40 Prim. Heb 11,27; Mt 5,8; 2 Kor 3,18.

41 Grški izvirnik navaja, da je šel tja »z brati«, verjetno pomotoma; prvi bratje so prišli pozneje, v naslednjem poglavju. V skupini življenjepisov SBo 22 piše, da je bil sam.

42 Rim 12,2.

43 Sod 13,3–21. Zapoved je splošna in ni čisto jasno, zakaj je avtor izmed vseh omemb angelskih prikazovanj v Svetem pismu izbral ravno Manóaha in njegovo ženo; morda zaradi vzporednice med rojstvom krepkega dečka Samsona in ustanovitvijo meniške skupnosti.

44 Eden od koptskih življenjepisov poroča, kako je Pahomijeva zamisel še pred tem prvič propadla; ko so ljudje iz okoliških vasi prišli živeti k njemu, jih je zbral v skupnost in postal njihov služabnik. Po petih letih njihovega prezira je najprej prebil vso noč v molitvi ter nato postavil nekaj jasnih pravil. Ker se jih niso hoteli držati, jih je nagnal. Šli so k škofu, ki pa je podprl Pahomija. To dolgo in pretresljivo poročilo o ponesrečenem poskusu je z olepšavami povzeto v *Pachomii vita prima* 38.

preizkusil tako njih kot njihove starše, potem pa jih je ogrnil v meniško oblačilo in jih po korakih začel uvajati v življenje. Najprej so se morali odreči vsemu svetu, svojim in samim sebi ter hoditi za Odrešenikom, ki je to učil; to namreč pomeni *nositi križ*.⁴⁵ Ko so se od njega v skladu s Pismom dobro poučili, so rodili sadove, *vredne klica*.⁴⁶

Ker so videli, da se ne ubija le z mrcvarjenjem telesa, temveč malone sam skrbi tudi za samostan, so se mu nadvse čudili. Ko je prišel čas za hrano, jim je pripravljaj mizo; tudi zelenjavo je sejal in zalival; in ko je kdo potrkal, je šel odpret vrata. Če je kdo od njih zbolel, je sam skrbel zanj in mu ponoči stregel. Novi bratje namreč še niso prišli do takšnega stanja, da bi si med seboj služili. On pa jih je puščal v popolni brezskrbnosti in jim govoril: »Bratje, trudite se doseči to, *k čemur ste bili poklicani*;⁴⁷ ponavljajte psalme in nauke iz drugih knjig,⁴⁸ še posebej evangelij. Moj počitek pa je v tem, da po božji postavi služim Bogu in vam.

25 · *Pahomij služi svojim učencem* – Prvemu prišleku je bilo ime Pšentáesi;⁴⁹ sledila sta Súrus in Pšói. Pahomij pa jim je *oznanjal božjo besedo*,⁵⁰ jim tako pomagal in jih navajal k vnemi za dobra dela. Celo ko je molčal, so opazovali njegovo ravnanje, ki je bilo kot govorica. Čudili so se in drug drugemu govorili: »Mislili smo, da je vse svete takšne ustvaril Bog, da so sveti in neomajni prišli že iz materinega naročja, ne po lastni odločitvi, in da grešniki ne morejo živeti, ker so bili tako ustvarjeni. Zdaj pa vidimo, kako očitna je božja dobrot pri našem očetu, ki se je rodil poganskim staršem in postal tako zelo bogaboječ ter se odel v vse božje zapovedi. Potemtakem lahko tudi mi in vsi hodimo za njim, prav kot on hodi za svetimi. Saj je tako tudi pisano: *Pridite k meni vsi, ki ste utrujeni in obteženi, in jaz vam bom dal počitek*.⁵¹ Če s tem človekom umremo, bomo z njim tudi živeli, saj nas vodi naravnost k Bogu.«

Rekli so mu še: »Oče, zakaj se z vsemi samostanskimi opravili trudiš sam?« Odgovoril jim je: »Kdo pa priveže svoje živinče k vodnemu kolesu in ob strani opazuje, kako se trudi, dokler ne pade? Tako bo tudi usmiljeni Gospod, ki gleda na mojo ubožnost, utrdil vas ali pa poslal druge, ki mi bodo pri skrbi za samostan zmogli priskočiti na pomoč.«

Živeli so v skupnosti, zato jim je postavil brezgrajno pravilo in izročila, dušam v korist. Sestavil ga je iz Svetega pisma in poskrbel za primerno obleko, enakost pri hrani in dostojnost pri spanju.

26 · *Imena učencev*. – Tako so prišli k askezi z njim tudi drugi, ki jih je Bog poklical in pomnožil: Pekoš, Kornelij, Pavel, še en Pahomij in Janez, ki so slišali govorico o njegovi

45 Lk 14,26-27,33.

46 Ef 4,1.

47 1 Tim 6,12.

48 Mišljene so svetopisemske knjige.

49 Okrog leta 324.

50 Apd 16,32.

51 Mt 11,28.

zdрави veri. Po nekaj dneh je prišel še neki Teodor, fant pri kakih štirinajstih, ki je postal kot Pahomijev pravi otrok, po njegovi podobi. Tistim med njimi, ki so zmogli, je tedaj prvič odredil vidne samostanske dolžnosti. In bratje so se pomnožili, dokler jih ni bilo kakih sto.

27 · *Menihi in duhovništvo*. – Kadar so potrebovali obhajilo, je iz najbližjih cerkva poklical kakega duhovnika in ta jim je pripravil daritev. Med njimi ni bilo namreč nikogar, ki bi bil posvečen v cerkveno službo. Sam je o tem razmišljal in jim dostikrat povedal, kako je dobro, da ne prosijo za oblast in slavo, še zlasti v skupnosti, da ne bi to pri toliko menihih povzročilo prepira, zavisti in ljubosumja ter nazadnje pripeljalo do razkolov. »Prav kot sprva še tako drobna ognjena iskra, ki pade na gumno in je ne pogasijo takoj, uniči trud celega leta, tako je duhovništvo začetek skušnjave po oblasti. Bolje se je lepo podvreči božji Cerkvi in imeti za božjega služabnika pri tem svetem opravilu tistega, na katerega ravno naletimo in ki so ga postavili naši očetje škofje. Tudi nekdanji niso bili kar vsi ljudje leviti. Če pa kak menih od drugod postane duhovnik, ga spet ne zaničujemo, češ da mu gre za oblast, nikakor, raje pomislimo, da je to sprejel nerad. Takšnega štejmo za poslušnega očeta in posnemovalca svetih, če le opravlja svojo službo brez graje. Pa tudi če nanj kot na človeka pade očitek, ga ne sodimo; sodnik je Bog in ima ob vsakem času pod seboj za sodnike naslednike apostolov, ki lahko v Duhu *sodijo s pravično sodbo*.⁵² Kar je nas, preprostih, pa moramo biti drug z drugim sočutni in usmiljeni.« Kadar je k njemu prišel kak klerik in hotel postati menih, se je v skladu s svojim dostojanstvom postavno podvrgel božji postavi,⁵³ hkrati pa je po pravilih skupnosti bratov tudi sam prostovoljno postal kot eden izmed vseh.

28 · *Prva ureditev skupnosti*. – Kadar je videl stare ljudi, bolnike ali otroke, je bil z njimi usmiljen in je v vsem skrbel za njihove duše. Razveselil se je tistih, ki so napredovali v krepostih ali zrasli v veri, saj so bili silno vneti za dobro. Nekatere je nastavil kot svoje pomočnike pri skrbi za duše, enega kot oskrbnika za vse telesne potrebe v samostanu,⁵⁴ pod njim pa drugega za pomočnika. Vsaki hiši je postavil hišnega predstojnika in drugega, ki mu je pomagal. V prvi hiši so bili strežniki; ti so bratom pripravljali mizo in kuhali hrano zanje.⁵⁵ Bratje v tej množici so se namreč med seboj razlikovali. Če se je hotel kdo spet vzdržati od hrane, je to lahko storil voljno in brez ovir. Kasneje je postavil še eno hišo strežnikov, da bi z resnično vnemo in po njihovih pravilih poskrbeli za vse bolne brate, nad njimi pa kot običajno hišnega predstojnika in pomočnika.⁵⁶

52 Jn 7,24.

53 Prim. 1 Tim 1,8.

54 Ta zveza je nenavadna; oskrbnik je bil res odgovoren tako za telesne kot za duhovne potrebe, vendar je bila njegova vloga predvsem duhovna, kot je razvidno celo iz zgornjega odstavka. Poudarjanje telesnih potreb je morda nespreden dodatek pisca; beseda *oikónomos*, ki je sprva pomenila očeta samostana, je verjetno pozneje – kot še danes – označevala predvsem nekoga, ki upravlja premoženje.

55 Prim. Horsiezij, *Regula* 23; *Praecepta* 33.35.

56 Glede skrbi za bolne brate prim. *Praecepta* 40–47, Horsiezij, *Regula* 24 in Hieronim, *Praefatio* 5.

K vratom je nastavljal spoštljive, resne in gostoljubne brate, da so prišleka sprejeli, kot je bilo zanj primerno; tiste, ki so hoteli postati menihi, so obdržali pri sebi in jih poučevali o tem, kako do odrešenja, dokler jih ni ogrnil v meniško oblačilo.⁵⁷ Podobno je oddelil tudi druge zveste brate, ki so se izkazali s svojo bogaboječnostjo, da so prodajali izdelke bratov in kupovali, kar je bilo potrebno.⁵⁸ Poleg te službe je moral vsak od treh hišnih predstojnikov skrbeti za to, da so tiste, ki so bratom stregli, po treh tednih zamenjali in na njihovo mesto postavili nov oddelek,⁵⁹ ti pa so morali opravljati ročno delo, ki jim ga je hišni predstojnik odredil po navodilih velikega oskrbnika, torej očeta samostana. Ustanovil je tudi druge hiše z lastnimi predstojniki in pomočniki; v njih so se trudili z ročnimi deli in z rogoznicami ter bili pripravljene na poslušnost v vsem,⁶⁰ vsi brez lastne volje v srcu, da bi tako *obrodili sadove za Boga*.⁶¹ Kadar je bil oče samostana odsoten, je bil do njegove vrnitve za vse ukaze pooblaščen pomočnik, brez vsakega ponašanja in bahanja, temveč *v ponižnosti in krotkosti*,⁶² bratom v spodbudo. Enako je veljalo za hišnega predstojnika in njegovega pomočnika. Oskrbnik samostana je bil dolžan vsak teden pripraviti tri kateheze, eno v soboto in dve v nedeljo; ob obeh postnih dneh so za to skrbeli hišni predstojniki.⁶³

29 · *Pahomij zgradi vaško cerkev*. – Poleg tega je naš veliki oče Pahomij v zapuščeni vasi⁶⁴ z veliko vnemo zgradil cerkev, da bi se preprosti pastirji v okoliški pokrajini lahko ob nedeljah in sobotah zbrali ter poslušali božjo besedo. Tega se ni spomnil sam, temveč na nasvet Serapiona, škofa nitentorijske Cerkve.⁶⁵ Tako je skupaj z brati hodil tja in jim ob uri božje službe bral, saj niso imeli bralca. Sam je skrbel tudi za stroške obreda zanje in za mimoidoče tujce, dokler ni bil tja postavljen duhovnik.⁶⁶ Takrat jim je torej sam bral, s tisto vednostjo in bogaboječnostjo, kakršno je imel; kot je treba, je varoval oči, razum in usta.

Ko so svetni ljudje v svoji sredi videli božjega človeka, so si na moč zaželeli postati kristjani in verni. Bil je namreč poln sočutja in je imel rad duše. Kadar je videl ljudi, ki Boga niso priznavali za svojega stvarnika, je dostikrat sam pri sebi dolgo jokal, saj bi rad rešil vse, če bi jih lahko.

57 Prim. *Praecepta* 1.49–54.

58 Prim. *Paralipomena* 22–23.

59 Prim. Hieronim, *Praefatio* 2; *Historia Lausiaca* 34.4; *Praecepta* 15; 115.

60 Prim. Hieronim, *Praefatio* 6.

61 Rim 7,4.

62 Ef 4,2.

63 Prim. *Praecepta* 20–22; *Institutiones* 15; *Leges* 12.

64 Gre za vas Tabenesi.

65 Tej škofiji je pripadal tudi Tabenesi.

66 Besedilo ni čisto jasno, skupina življenjepisov SBo 25 pa nakaže, za kakšne stroške gre: Pahomij je z vaščani obhajal evharistijo ter sam poskrbel za kruh in vino.

38 · *Izgon slabih menihov*. – Preden se je skupnost močno razširila, je bilo pri našem očetu Pahomiju nekaj takšnih, ki so razmišljali po mesu; ne izberejo namreč vsi božjega strahu. Pogosto jih je opozarjal, vendar niso poslušali, niso hoteli hoditi po ravni poti, temveč so ga žalili. Odšel je torej stran, padel na obraz in molil, rekoč: »Bog, naročil si, da je treba bližnjega ljubiti kot samega sebe.⁶⁷ Ozri se torej na te duše, usmili se jih in jih nagni k temu, da se te bodo bale in vedele, kaj je meniško življenje, tako da bodo imele upanje vate, prav kot drugi bratje.« Po molitvi pa je videl, da mu nočejo slediti, temveč mu še naprej nasprotujejo. Z njimi je bil zato primoran ravnati po pravih skupnosti in po drugih pravilih. Ko so spoznali, da jim ne bo dovolil nadaljevati po lastni volji, so se prestrašeni umaknili. In po njihovem odhodu so se ostali razrasli, kot se razraste pšenica, ko je ljuljka izkoreninjena.⁶⁸

42 · *Menih, ki je zahteval višji položaj*. – V nekem bližnjem samostanu, katerega oče je imel navado obiskovati svetega očeta, je bil neki brat, ki je povpraševal po položaju oskrbnika. Oče tistega samostana je menil, da brat takšne naloge ni vreden, ker pa ga ni mogel prepričati, se je zatekel k zvijači in mu dejal: »Naš oče Pahomij mi je naročil, naj tega ne storim, saj dobro ve, da še nisi vreden naloge, po kakršni sprašuješ.« Ko je ta to slišal, ga je ves srdit zvlekel s seboj, rekoč: »Daj, greva k njemu, pa naj dokaže, kar govori proti meni!« Oni mu je s strahom in žalosten sledil ter se spraševal, kako se bo vse skupaj končalo.

Ko sta prišla do tja, sta Pahomija našla, ko je z brati gradil zid za samostan. Oni se mu je približal in mu ves razburjen dejal: »Stopi dol, lažnivec, in mi dokaži, da sem grešil!« Ker je oni molčal, mu je še enkrat dejal: »So tvoja *usta zamasha*,⁶⁹ ker ne najdejo ničesar v zagovor? Kdo te pa sili v laž, če ne sam, ko se imaš za vidca, čeprav so ti oči zakrknile?«⁷⁰ Ko je tako zijal, mu je veliki mož, ki sploh ni vedel, o čem ta govori, naposled odgovoril: »Grešil sem zoper tebe, odpusti mi. Kaj nisi ti nikoli naredil napake?« Ko je ta to slišal, se mu je jeza ohladila.

Ko je starec prenehal z delom ter prišel dol, je poiskal očeta drugega samostana. Našel ga je v solzah ter *strtega v srcu*⁷¹ ter mu rekel: »Kaj se dogaja?« Oni mu je odgovoril in dejal: »Tale nas je spraševal po službi, ki je ni vreden, jaz pa sem vedel, da ga ne morem pregovoriti, ker me ne posluša, zato sem se skliceval nate, da bi dal mir. Vemo namreč, da ti je Gospod naklonil dar, zaradi katerega se ti prevara težko skrrije. In glej, ta bedak je svojim hudobijam dodal še to, da je užalil pravičnega človeka.« Pahomij pa

67 Prim. 3 Mz 19,18 in Mt 19,19.

68 Ta prisposoda presenetljivo nasprotuje tisti iz evangelija, kjer gospodar služabnikom ukaže, naj ljuljko vse do žetve pustijo pri miru; prim. Mt 13,29-30.

69 Ps 63,12.

70 Prim. Mt 6,23.

71 Prim. Iz 61,1.

mu je rekel: »Kaj nisi prišel, da bi od mene izvedel božjo voljo? Poslušaj me torej. Daj mu to, kar hoče, da bomo tako sovražniku iztrgali njegovo dušo. Pripeti se namreč, da slab človek pride do nekakšne predstave o dobrem, če mu kdo izkaže dobroto. V tem je namreč božja ljubezen, da čutimo drug z drugim.«⁷²

Ko je oni tako dobil, kar je zahteval, se je takoj vrnil, močno streznjen. Objel je velikega Pahomija, se mu zahvalil in rekel: »Božji človek,⁷³ še veliko večji si, kot smo slišali. Videli smo, kako si *premagal hudo z dobrim*,⁷⁴ ko si prizanesel meni, bedaku in grešniku. Ko bi ne bil resnično potrpežljiv z mano, temveč bi kaj rekel čezme, bi zavrzel meniško življenje in se odtujil od Boga. Bodi blagoslovljen, saj zaradi tebe živim.«

51 · *Pahomij zavrne boljši položaj*. – Nekoč so šli bratje na otok rezat ločje, Teodor pa je bil z njimi in je pripravljaval hrano. Nekega večera se je naš oče Pahomij z dela vrnil bolan. Ko je ležal in drhtel, je Teodor čezenj vrgel raševinasto odejo. Ko je ta to opazil, je ni hotel in je rekel: »Vzemi jo in me pokrij z rogoznic, kakršno imajo vsi bratje.« Teodor mu je ponudil še pest datelnov, da bi jih vzela; tudi teh ni vzela, temveč je v solzah rekel: »Bratom moramo odrediti delo in potrebe; kaj nam to daje pravico, da zapravljamo zase? Kje pa je božji strah? Si šel ob tej uri že po vseh kočah bratov in se prepričal, da ni bolan kdo izmed njih? Bog je namreč sodnik tudi v takšnih stvareh.«⁷⁵

69 · *Pokorščina je pomembnejša od posta in prepevanja psalmov*. – Neki brat se je posvečal askezi, vendar ne zaradi Boga. Pahomij, ki ga je večkrat videl, ga je počakal na samem in mu rekel: »Brat, Gospod pravi: *Nisem prišel iz nebes, da bi uresničil svojo voljo, ampak voljo tistega, ki me je poslal*.⁷⁶ Tako tudi ti prisluhni tistemu, ki ti po meni govori takole: Vidim, da ti sovražnik tako zavida, da bo uničil ves tvoj trud. Ko zato naslednjic čez dan slišiš znak, ki kliče brate k jedi, ne čakaj do večera. Pojdi in pojej tistih pet kosov kruha ter kar je še skuhanega za brate. Ne najej pa se do sitega, da boš zmogel telo obvladovati, saj si močan. In poleg bogoslužja z brati ne moli preveč, dokler ne ukrotiš demona ponosa, ker te zalezuje.«⁷⁷

Brat ga je poslušal in ga nekaj časa ubogal, nato pa spet zataval. Govoril si je: »Kje pa je pisano: Ne pôsti se, ne môli?« Ker ga ni več ubogal in se ga je demon že skoraj polastil, je aba Pahomij poklical Teodorja in mu rekel: »Veš, da me silno skrbi za tega brata, ker me ne poslušá. Pojdi torej in ga obišči ter poizvedi, kaj počne.« Ta je odšel in ga našel, kako neprenehoma moli; vrnil se je in to povedal Pahomiju. Ta mu je spet

72 Prim. Ef 4,2.

73 Prim. 1 Tim 6,11.

74 Prim. Rim 12,21.

75 Prim. *Praecepta* 39; Pahomij ves čas zavrača poseben položaj, celo na smrtni postelji; prim. *Pachomii vita prima* 115.

76 Jn 6,38.

77 Viri si niso povsem edini, vendar se zdi, da so v Pahomijevih samostanih vsak dan jedli dvakrat, opoldne in zvečer, po bogoslužju, *synaxis*, ob deveti uri. K opoldanskemu obroku so morali vsi, po večernem bogoslužju pa je menih lahko sam izbral, ali bo šel v jedilnico ali v svojo celico. Prim. Hieronim, *Praefatio* 5; *Praecepta* 103 itd.

rekel: »Pojdi in prekini njegovo molitev. Čim jo boš prekinil, se bo v njem pokazal demon. Če boš to videl, pazi nanj, dokler ne pridem.« Ko je bil oni prisiljen z molitvijo prenehati, je zakričal na Teodorja: »Brezbožnež, moja molitev prekinjaš?» Ko je ta sedel, da bi pazil nanj, je oni vstal, z veliko gorjačo v rokah, ter ga hotel z njo usekati po glavi. Teodor se ga je ubranil in ga v Gospodovem imenu oštel. Nato je prenehal, obsedeni pa je spet dejal: »Bi rad vedel, da sem na delu tudi v tistih, ki prepevajo iz užitka? Pozoren bodi na tega, ki ga pravkar slišiš peti; isto vrstico bo zapel devetkrat.« Nekdo je namreč v celici prepeval začetek Mojzesovega hvalospeva: *Pojmo Gospodu, ker je silno vzvišen*.⁷⁸ Teodor je preveril in to res slišal; osupnil je in se zbal, ko mu je postalo jasno, kako čuječ mora biti človek, če hoče ubežati demonskim nastavam. Ko pa je aba Pahomij za trpečega večkrat molil, ga je Gospod v svojem usmiljenju ozdravil. Ta je tako postal modrejši in se je odslej varoval.

114 · *Izbruh kuge v samostanih*. – Po pashi je na brate od Gospoda prišla bolezen. Bratje so umirali v vseh samostanih, kakih sto in več naenkrat. Tudi Pahomij sam je zbolel. Bolezen je bila kuga; čim je koga zgrabila vročica, je takoj začel spreminjati barvo, oči mu je zalila kri in bilo je, kot bi se dušil, dokler ni izročil duha. Takrat je umrl Súrus, predstojnik v samostanu Pnum, Kornelij iz samostana Tmošons, Pafnucij, oskrbnik vseh samostanov, ki je bival v Pbovu, ter številni drugi veliki bratje. Teodor je stregel abu Pahomiju. Telo se mu je zaradi dolge boleznj povsem posušilo in njegovo srce ter oči so bili goreč ogenj.

Dva dneva pred smrtjo je sklical druge očete samostanov in ostale predstojnike ter jim rekel: »Glejte, vidite, da me obiskuje Gospod. Izberite torej med seboj tistega, ki vas bo lahko v Gospodu vodil.« Poklical je enega od njih po imenu Horsiezij iz samostana Henoboskij. Bil je močne vere, ponižen in dober. Dejal mu je: »Pojdi naokrog in poglej, koga bodo izbrali.« Šel je naokrog, oni pa so v solzah govorili: »Odkar nas je Gospod izročil v tvoje roke, ne poznamo nikogar razen tebe.« Nato jim je rekel: »Verjemite mi tole: prepričan sem, da lahko Petronij, če je še živ, poskrbi za vas.« Tudi ta je bil namreč bolan v svojem samostanu, imenovanem Cmine, pri Panopoli.

115 · *Pahomij pred smrtjo zavrne boljšo odejo*. – Potem ko so molili in odšli, je aba Pahomij rekel enemu od bratov: »Izkaži mi usmiljenje, prinesi mi dobro odejo; tale je težka in moje telo je ne prenaša. Že kakšnih štirideset dni sem bolan, vendar se vseeno zahvaljujem Bogu.« Oni je šel v skladišče, vzel dobro in lahko odejo ter ga z njo pokril.⁷⁹ Ko pa je videl, kakšna je razlika med odejama, mu je Pahomij dejal: »Odnese jo; v ničemer se ne bi smel razlikovati od bratov. Bom že nekako shajal, dokler ne odidem iz telesa.«

116 · *Pahomijeva smrt*. – Trpel je, kot da bo izročil duha. Roteče je zgrabil Teodorja za brado in mu rekel: »Če bodo skrili moje kosti, jih odnesi od tod.« Teodor je mislil, da mu naroča, naj njegovega telesa ne pusti tam, kjer ga bodo pokopali, temveč naj ga

78 2 Mz 15,1.

79 Odeja, ki jo je prinesel brat, je bila očitno drugačna od tistih, ki so jih bratje uporabljali sicer.

skrivaj prenese drugam. Zato mu je Pahomij dejal: »Ne pravim ti samo tega, ampak tudi tole.« In mu je naročil, trikrat, naj ne zanemarija nemarnih bratov in naj jih dramí z božjo postavo. Teodor je odgovoril: »Prav!«⁸⁰ Tako je izročil svojo sveto dušo, na štirinajsti dan meseca pašonsa.⁸¹ Vso noč so bedeli ob njem, z branjem in molitvami. Nato so telo pripravili in ga na podoben način, s psalmi, odnesli v goro ter pokopali. Ko so prišli dol, so ga Teodor in še trije bratje prenesli na drug kraj. Tam leži vse do danes.

Bibliografija

- Goehring, James E. »Withdrawing from the Desert: Pachomius and the Development of Village Monasticism in Upper Egypt«. V: *Ascetics, Society, and the Desert: Studies in Early Egyptian Monasticism*, ur. James E. Goehring, 89–109. Harrisburg, PA: Trinity Press, 1999.
- Halkin, François, ur. »Vita prima«. V: *Sancti Pachomii vitae Graecae*. Subsidia hagiographica 19. Bruselj: Société des Bollandistes, 1932.
- Harmless, William. *Desert Christians: An Introduction to the Literature of Early Monasticism*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Rousseau, Philip. *Pachomius: The Making of a Community in Fourth-Century Egypt*. Berkeley: University of California Press, 1985, dopolnjena izdaja 1999.
- Veilleux, Armand. *Pachomian Koinonia 1: The Life of Saint Pachomius and His Disciples; Pachomian Koinonia 2: Pachomian Chronicles and Rules; Pachomian Koinonia 3: Instructions, Letters and Other Writings of Saint Pachomius and His Disciples*. Kalamazoo, MI: Cistercian Publications, 1980–1982.

80 Besedilo zaradi zgoščenosti ni čisto jasno. V vzporednem poglavju v skupini življenjepisov SBo Pahomij Teodorju priporoča, naj spodbudi brate, če se bodo zanemarili. Teodor se sprašuje, ali Pahomij namiguje, da bodo bratje nekoč zaupani njemu, Pahomij pa mu reče: »Ne obotavljaj se. Ne omahuj. Ne mislim le na to, kar ti pravim, temveč tudi na to, o čemer razmišljaš sam.«

81 Devetega maja po našem koledarju; ker je bil bolan že nekaj več kot štirideset dni in ker je zbolel med pasho, se je to očitno zgodilo leta 346, ko je bila velika noč tridesetega marca. Dvoje drugih zgodnjih velikih noči v tistem obdobju, 343 in 349, ne ustreza več.

*Vita PALAMONIS fuit hæc iuuenisq; PACHOMII,
Ducere fila, preces fundere, dura pati.*

†

*O par empyreo dignum! cui sola uoluptas,
Posse uoluptates spernere, posse pati.*

Sveti Palamon in sveti Pahomij, Raphael Sadeler po Maertenu de Vos, 1598, litografija, 203 mm × 168 mm, Rijksmuseum, Amsterdam.